
ΜΑΘΗΜΑ 25

Πώς ένα σύκο στάθηκε αφορμή να καταστραφεί η Καρχηδόνα

Cato attulit quodam die in curiam ficum praecocem ex Carthagine ostendensque patribus «Interrogo vos» inquit «quando hanc ficum decerptam esse putetis ex arbore». Cum omnes recentem esse dixissent, «Atqui ante tertium diem» inquit «scitote decerptam esse Carthagine. Tam prope a muris habemus hostem! Itaque cavete periculum, tutamini patriam. Oribus urbis nolite confidere. Fiduciam, quae nimia vobis est, deponite. Neminem credideritis patriae consulturum esse, nisi vos ipsi patriae consulueritis. Mementote rem publicam in extremo discrimine quondam fuisse!» Statimque sumptum est Punicum bellum tertium, quo Carthago deleta est.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Κάποια μέρα ο Κάτωνας έφερε στο βουλευτήριο ένα πρώιμο σύκο από την Καρχηδόνα και δείχνοντας το στους Συγκλητικούς «Σας ρωτώ», είπε, «πότε νομίζετε ότι κόπηκε αυτό το σύκο από το δέντρο». Όταν όλοι είπαν ότι ήταν φρέσκο, «Κι όμως», είπε, «να ξέρετε ότι κόπηκε στην Καρχηδόνα πριν από τρεις μέρες. Τόσο κοντά στα τείχη έχουμε τον εχθρό! Επομένως, να φυλάγεστε από τον κίνδυνο, να προστατεύετε την πατρίδα. Μη στηρίζετε στις δυνάμεις της πόλης. Να αποβάλετε την υπερβολική αυτοπεποίθηση σας (:την αυτοπεποίθηση, που είναι υπερβολική σε εσάς). Μη πιστέψετε πως θα φροντίσει κανείς για την πατρίδα, αν δεν φροντίσετε εσείς οι ίδιοι για την πατρίδα. Να θυμάστε ότι η πολιτεία μας βρέθηκε κάποτε στον έσχατο κίνδυνο!» Και αμέσως άρχισε ο τρίτος Καρχηδονιακός πόλεμος, κατά τη διάρκεια του οποίου η Καρχηδόνα καταστράφηκε.

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ :

***affero (adfero)-attuli-allatum-afferre (ad+fero)=φέρνω,**
ostendo-ostendi-ostens(t)um -ere 3 = δείχνω,
interrogo-avi-atum-are 1=ρωτώ,
***inquam (ελλειπτικό)=λέω,**
decерpo-decerpsi-decerptum-ere 3 =κόβω,
puto-avi-atum-are 1 =νομίζω,
***dico-dixi-dictum-ere 3 (πρ.Εν. dic) =λέω,**
***scio-scivi-scitum-scire 4 =ξέρω,**
habeo-habui-habitu(m)-ere 2= έχω,
caveo-cavi-cautum-ere 2=προσέχω, φυλάγομαι,
tutor-tutatus sum-tutatum-ari 1 (αποθ)=προστατεύω,
***nolo-nolui-nolle=δεν θέλω,**
confido-confisus sum-confisum-ere 3(ημιαποθ)=εμπιστεύομαι,
***sum-fui-esse=είμαι,**
depono-deposui-depositum-ere 3=αποβάλλω,
credo-credidi-creditum-ere 3=πιστεύω,
consulo-consului-consultum-ere 3=φροντίζω,
***memini-meminisse (ελλειπτικό) =θυμάμαι,**

sumo-sumpsi-sumptum-ere 3=αρχίζω,
deleo-evi-etum-ere 2=καταστρέφω

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ :

Α΄ΚΛΙΣΗ :

curia, ae=βουλευτήριο

patria, ae=πατρίδα,

fiducia, ae=αυτοπεποίθηση

Β΄ΚΛΙΣΗ :

***ficus, -i (B΄-Θ) και ficus, -us (Δ΄ετερόκλιτο)**
=σύκο,

murus, -i=τοιχος

στον πληθυντικό **muri, orum= τα τείχη,**

periculum, i=κίνδυνος,

bellum, -i=πόλεμος

Γ΄ΚΛΙΣΗ :

Cato, Catonis=Κάτων,

Carthago, -inis (Θ)=Καρχηδόνα,

***pater, patris(A)=πατέρας /**

στον πληθυντικό **patres, um=οι Συγκλητικοί,**

arbor, arboris(Θ)=δέντρο,

***(ops), opis (Θ-ελλειπτικός)=δύναμη,**

urbs, urbis (Θ)=πόλη,

discrimen, discriminis(Ο)=κίνδυνος,

hostis, is(A)=εχθρός,

Ε΄ΚΛΙΣΗ :

dies, -ei (A)=ημέρα

ΕΠΙΘΕΤΑ :

praecox, -cis (μονοκατάληκτο, Γ΄)=πρώιμος,
recens, -tis(μονοκατάληκτο, Γ΄)=πρόσφατος,
φρέσκος,

tertius, -a, -um (τακτικό αριθμητικό) =τρίτος,

nimius, a, um=υπερβολικός, (περιφραστικά
παραθετικά : magis nimius, maxime nimius)

publicus, a, um=δημόσιος (εδώ : res publica =η
πολιτεία),

extremus, -a, -um (υπερθετικός του

exterus, a, um-exterior-extremus και extimus)

=έσχατος, εξώτατος

Punicus, -a, -um=Καρχηδονιακός

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ :

quidam, quaedam, quoddam (αόριστη επιθ.)
=κάποιος,

ego (προσ.)=εγώ,

qui, quae, quod (αναφορική),

nemo(αόριστη ουσιαστική) =κάποιος,

ipse, ipsa, ipsum (οριστ)=ο ίδιος

ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ :

in +ΑΙΤ=σε (κιν.προς),

ex +ΑΦ =από,

ante +ΑΙΤ=πριν από,

a +ΑΦ=από, σε,

in+ΑΦ= σε (εντοπισμός σε κατάσταση)

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ :

quando =πότε (ερωτ),

prope (propius, proxime) =κοντά,

Statim(que) =(και) αμέσως

quondam=κάποτε

ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ :

-que (συμπλ. εγκλιτικός)=και

Cum ιστορικός-διηγηματικός

(χρον)+υποτακτική : όταν, αφού

Atqui (αντιθετικός) : και όμως

itaque (συμπερ. παρατ.)=επομένως, λοιπόν

nisi (υποθετικός αρνητικός)=αν δεν

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

▪ **Cato attulit quodam die in curiam ficum praecocem ex Carthagine** : κύρια πρόταση κρίσεως

attulit : ρ., **Cato** : υποκείμενο του ρ., **ficum** : αντικείμενο του ρ., **praecocem** : επιθετικός προσδιορισμός στο ficum, **die** : αφαιρετική του χρόνου στο attulit, **quodam** : επιθετικός προσδιορισμός στο die, **in curiam** : εμπρόθετος προσδιορισμός της κίνησης προς τόπο στο attulit, **ex Carthagine** : εμπρόθετος προσδιορισμός της προέλευσης στο attulit

▪ **ostendensque patribus inquit** : κύρια πρόταση κρίσεως

inquit : ρ., (**Cato**=υποκείμενο του ρ. και της μτχ. "**ostendens**"), **ostendens(que)** : τροπική ή χρονική μετοχή, συνημμένη στο Cato, δηλώνει το σύγχρονο, **patribus** : έμμεσο αντικείμενο της μτχ. ostendens, (**ficum** : άμεσο αντικείμενο της μτχ. ostendens)

▪ **Interrogo vos** : κύρια πρόταση κρίσεως

Interrogo : ρ., (**ego** : υποκείμενο του ρ.), **vos** : άμεσο αντικείμενο του ρ. -έμμεσο αντικείμενο του ρ. είναι η πλάγια ερωτηματική πρόταση

▪ **quando hanc ficum decerptam esse putetis ex arbore** : Δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση, μερικής αγνοίας. Λειτουργεί ως έμμεσο αντικείμενο του Interrogo. Εισάγεται με το ερωτηματικό επίρρημα quando. Εκφέρεται με υποτακτική (όπως όλες οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις), γιατί η εξάρτηση δίνει υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενό της, χρόνου ενεστώτα, γιατί εξαρτάται από ρ. αρκτικού χρόνου (Interrogo) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν.

putetis : ρ., (**vos** : υποκείμενο του ρ.), **decerptam esse** : ειδικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο putetis (ετεροπροσωπία), **ficum** : υποκείμενο του decerptam esse, **hanc** : επιθετικός προσδιορισμός στο ficum, **ex arbore** : εμπρόθετος προσδιορισμός της προέλευσης στο decerptam esse, **quando** : επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο decerptam esse

▪ **Cum omnes recentem esse dixissent** : Δευτερεύουσα χρονική πρόταση, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο inquit. Εισάγεται με τον cum ιστορικό/διηγηματικό, που χρησιμοποιείται για διηγήσεις του παρελθόντος και εκφέρεται με Υποτακτική (dixissent), όπως όλες οι χρονικές με τον cum ιστορικό/διηγηματικό, γιατί υπογραμμίζεται η βαθύτερη σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσα στην δευτερεύουσα και την κύρια πρόταση, χρόνου Υπερσυντελικού, γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (inquit) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

dixissent : ρ., **omnes** : υποκείμενο του ρ., **esse** : ειδικό απαρέμφατο, αντικείμενο του ρ.(ετεροπροσωπία), (**ficum** : υποκείμενο του esse), **recentem** : κατηγορούμενο στο εννοούμενο υποκείμενο του esse ficum

▪ **inquit** : κύρια πρόταση κρίσεως

inquit : ρ., (**Cato** : υποκείμενο του ρ.).

▪ **Atqui ante tertium diem scitote decerptam esse Carthagine** : κύρια πρόταση κρίσεως

scitote : ρ., (**vos** : υποκείμενο του ρ.), **decerptam esse** : ειδικό απαρέμφατο, αντικείμενο του ρ., (ετεροπροσωπία), (**ficum** : υποκείμενο του decerptam esse), **ante diem** : εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο decerptam esse, **tertium** : επιθετικός προσδιορισμός στο diem, **Carthagine** : απρόθετη αφαιρετική της στάσης σε τόπο στο decerptam esse (όνομα πόλης γ' κλίσης)

▪ **Tam prope a muris habemus hostem!** : κύρια πρόταση επιφωνηματική

habemus : ρ., (**nos** : υποκείμενο του ρ.), **hostem** : αντικείμενο του ρ., **Tam** : επιρρηματικός προσδιορισμός του ποσού στο prope, **prope** : επιρρηματικός προσδιορισμός του τόπου στο habemus, **a muris** : εμπρόθετος προσδιορισμός του τόπου (της τοπικής αφετηρίας) από το prope

▪ **Itaque cavete periculum** : κύρια πρόταση επιθυμίας

cavete : ρ., (**vos** : υποκείμενο του ρ.), **periculum** : αντικείμενο του ρ.

▪ **tutamini patriam** : κύρια πρόταση επιθυμίας

tutamini : ρ., (**vos** : υποκείμενο του ρ.), **patriam** : αντικείμενο του ρ.

▪ **Opibus urbis nolite confidere** : κύρια πρόταση επιθυμίας

nolite : ρ., (**vos** : υποκείμενο του ρ.), **confidere** : τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο του ρ.(ταυτοπροσωπία), **Opibus** : αφαιρετική του μέσου ως αντικείμενο στο confidere, **urbis** : γενική κτητική στο Opibus

- **Fiduciam deponite : κύρια πρόταση επιθυμίας**

deponite : ρ, (**vos** : υποκείμενο του ρ.), **Fiduciam** : αντικείμενο του ρ.

- **quae nimia vobis est** : Δευτερεύουσα προσδιοριστική αναφορική πρόταση, ως παράθεση στο **fiduciam**. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία **quae**. Εκφέρεται με Οριστική (**est**), γιατί δηλώνει το πραγματικό, χρόνου Ενεστώτα, γιατί αναφέρεται στο παρόν.

est : ρ., **quae** : υποκείμενο του ρ., **nimia** : κατηγορούμενο του υποκειμένου “**quae**” (ή επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου από το **est**, γιατί το το **sum**+ δοτική προσωπική κτητική δεν είναι συνδετικό και δεν μπορεί να συνταχθεί με κατηγορούμενο), **vobis** : δοτική προσωπική κτητική από το **est**

- **Neminem credideritis patriae consulturum esse : κύρια πρόταση επιθυμίας**

credideritis : ρ., (**vos** : υποκείμενο του ρ.), **consulturum esse** : ειδικό απαρέμφατο, αντικείμενο του ρ. (ετεροπροσωπία), **Neminem** : υποκείμενο του **consulturum esse**, **patriae** : δοτική χαριστική ως αντικείμενο στο **consulturum esse**

- **nisi vos ipsi patriae consulueritis : δευτερεύουσα υποθετική πρόταση, αρνητική. βλ. πιο κάτω για την ανάλυση του υποθετικού λόγου**

consulueritis : ρ., **vos** : υποκείμενο του ρ., **ipsi** : κατηγορηματικός προσδιορισμός στο **vos**, **patriae** : δοτική χαριστική ως αντικείμενο στο **consulueritis**, **ipsi** : κατηγορηματικός προσδιορισμός στο **vos**
Η παραπάνω πρόταση και η προηγούμενη κύρια σχηματίζουν υποθετικό λόγο. Η ανάλυσή του έχει ως εξής :

ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΟΣ ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

υπόθεση : **nisi vos ipsi patriae consulueritis** = υποτακτική παρακειμένου

απόδοση : **neminem (credideritis) patriae consulturum esse** = ειδικό απαρέμφατο μέλλοντα

Πρόκειται για υποθετικό λόγο **εξαρτημένο** από το ρ. **credideritis** (=υποτακτική παρακειμένου, λόγω της απαγόρευσης που εκφράζεται). Η απόδοση είναι ειδικό απαρέμφατο μέλλοντα ως αντικείμενο του ρ. **credideritis**.

Μετατροπή στον ευθύ λόγο (σε ανεξάρτητο υποθετικό λόγο) :

υπόθεση : **nisi** + οριστική συντελεσμένου μέλλοντα (γιατί η υπόθεση είναι νοηματικά προτερόχρονη της απόδοσης στο μέλλον)

απόδοση : οριστική μέλλοντα

έτσι θα έχουμε : **Nemo patriae consulet, nisi vos ipsi patriae consulueritis**

Είδος : Πρόκειται για **ανοιχτή υπόθεση στο μέλλον, με υπόθεση προτερόχρονη της απόδοσης**

- **Mementote rem publicam in extremo discrimine quondam fuisse : κύρια πρόταση επιθυμίας**

Mementote : ρ., (**vos** : υποκείμενο του ρ.), **fuisse** : ειδικό απαρέμφατο, αντικείμενο του ρ. (ετεροπροσωπία), **rem publicam** : υποκείμενο του απαρεμφάτου, **publicam** : επιθετικός προσδιορισμός στο **rem**, **in discrimine** : εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της κατάστασης (εντοπισμός σε κατάσταση) στο **fuisse**, **extremo** : επιθετικός προσδιορισμός στο **discrimine**, **quondam** : επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο **fuisse**

- **Statimque sumptum est Punicum bellum tertium : κύρια πρόταση κρίσεως**

sumptum est : ρ., **bellum** : υποκείμενο του ρ., **Punicum - tertium** : επιθετικοί προσδιορισμοί στο **bellum**, **Statim(que)** : επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρ.

- **quo Carthago deleta est** : Δευτερεύουσα προσδιοριστική αναφορική πρόταση, ως παράθεση στο **bellum**. Εισάγεται με το αναφορικό επίρρημα **quo**. Εκφέρεται με Οριστική (**deleta est**), γιατί δηλώνει το πραγματικό, χρόνου Παρακειμένου, γιατί αναφέρεται στο παρελθόν.

deleta est : ρ., **Carthago** : υποκείμενο του ρ., **quo** : αφαιρετική του χρόνου στο **deleta est**

Παραθετικά Επιθέτων		
Β' Κλίση		
Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
<i>paucus, -a, -um</i>	<i>paucior, -ior, -ius</i>	<i>paucissimus, -a, -um</i>
Γ' Κλίση		
<i>impudens, -ens, -ens</i> (<i>-entis</i>)	<i>impudentior, -ior, -ius</i>	<i>impudentissimus, -a, -um</i>
Παραθετικά Επιθέτων		
Β' Κλίση		
Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
<i>exterus, -a, -um</i>	<i>exterior, -ior, -ius</i>	<i>extremus, -a, -um</i> & <i>extimus, -a, -um</i>
<i>nimius, -a, -um</i>	<i>magis nimius, -a, -um</i>	<i>maxime nimius, -a, -um</i>
<i>publicus, -a, -um</i>	—	—
<i>Punicus, -a, -um</i>	—	—
<i>tertius, -a, -um</i> (τακτικό αριθμητικό)	—	—
Γ' Κλίση		
<i>omnis, -is, -e</i>	—	—
<i>praecox, -cis</i>	<i>praecocior, -ior, -ius</i>	<i>praecocissimus, -a, -um</i>
<i>recens, -entis</i>	<i>recentior, -ior, -ius</i>	<i>recentissimus, -a, -um</i>

ΜΑΘΗΜΑ 25

Ετυμολογικοί συσχετισμοί λατινικών λέξεων με λέξεις ελληνικές ή άλλων ευρωπαϊκών γλωσσών

Cato - Κάτων.

die, diem - (Ζεύς, γενική Διός) Δίας (ως « θεός του φωτός»).

ficum - σύκον, φίκος// (αγγλ.) fig (=σύκο).

Praecocem - (γαλλ.) precocce.

Carthagine, Carthago - Καρχηδόνα.

os-tendens - τείνω (γαλλ.) etendre (= τείνω), tendu (= τεντωμένος).

patribus, patriam, patriae - πατήρ, πατρίς !/ (γαλλ.) paternel (=πατρικός).

interrogo - (γαλλ.) interrogation (=ερώτημα, ανάκριση).

de-cerptam - καρπός.

esse, est - ειμί.

putetis - (αγγλ.) dis-putation (= συζήτηση, λογομαχία), putative (= υποτιθέμενος).

arbore - άλμπουρο (< βενετ.) // (γαλλ.) arbre (= δέντρο).

recentem- (γαλλ.) recent (= πρόσφατος).

dixissent - δεικ-νυμι (= δείχνω) // (γαλλ.) dictionnaire (= λεξικό), dictee (= ορθογραφία, υπαγόρευση).

tertium - τρείς, τρία.

scitote - (γαλλ.) science (= επιστήμη), con-scient (= ειδήμων).

muris - α-μυνα· μουράγιο (< βενετ.) // mur (= τείχος).

habemus - (γερμ.) haben, (αγγλ.) have.

hostem - (αγγλ.) host (= ξενιστής) // (γαλλ.) hostile (= εχθρότητα).

cavete- (κοφέω) κοέω (= παρατηρώ).

periculum - πείρα, πειρατής- απειρία.

tutamini- (γαλλ.) tuteur (= παιδαγωγός).

urbis- (γαλλ.) urbain (= αστικός).

nolite [< ne- + volo]- βούλομαι// (αγγλ.) volunteer (= εθελοντής).

confidere, fiduciam - πειθώ // (γαλλ.) con-fiance (= εμπιστοσύνη)// (αγγλ.) con-fidence (= αυτοπεποίθηση).

e-ponite - (γαλλ.) positionner (= τοποθετώ) // position (= θέση).

credideritis - (αγγλ.) credible (= πιστευτός), αντιθ. incredible.

consulturum, consulueritis - (γαλλ.) consulter (= συμβουλευώ) // (αγγλ.) consultant (= σύμβουλος).

mementote- μέμνημαι· μνήμη, μνημονικός // (αγγλ.) manument (= μνημείο).

rem - ρεαλισμός (< γαλλ.) // (αγγλ.) real (= πραγματικός).

publicam - (γαλλ.) publique (= δημόσιος).

rem publicam - ρεπουμπλικανός, ρεπουμπλικανισμός // ρεπούμπλικα (= είδος ανδρικού καπέλου) (< ιταλ.).

extremo- εξτρεμισμός(< γαλλ.).

dis-crimine - κρίνω// (γαλλ.) crise (= κρίση)// (αγγλ.) crime (= έκλημα).

deleta - (αγγλ.) delete (= διαγράφε).